

יום	יום לחדש	יום מוהר"ן	ליקוטי הלכות ה"ד	ליקוטי הלכות ה"א	משנה ברורה ה"א	עלים לתרופה	שולחן ערוך
שבת	כ"ח	קנ"ג	רו	חזרה	שכט-של	א, ב.	
א	כ"ט	קיד.	רו	ל"ט:	שלא-שלב	ג, ד.	
ב	ל'	קיד:	רח	מ.	שלא-שלד	ה, ו.	
ג	א'	קטו.	רט	מ:	שלה-שלו	ז, ח.	
ד	ב'	קטו:	רי	מא.	שלו-שלה	ט, י.	
ה	ג'	קטו.	ריא	מא:	שלת-שט	יא, יב.	
ו	ד'	קטו:	רבי	חזרה	שטא-שטב	יג, יד.	

בקרני אורה



יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

322 | פרשת קרח | כ"ח סיון תשפ"ג

דבר המערכת

בשבת זו אנו מברכין כבר ברכת החודש של חודש תמוז הבעל"ט. רבינו הקדוש אמר: "זכרו תורת משה ראשי תיבות תָּמַז חָסֵר וָאוּ, כי אז בתמוז צריכים להמשיך הזכרון לתקן השכחה, כי אז נתהווה השכחה, על ידי הלוחות שנשתברו בחודש תמוז" (ליקוטי מוהר"ן, ריז).

השכחה היא מקור כל הרע שבעולם; חטא העגל והמרגלים הביאו שכחה לעולם "שמם כל הצרות בגוף ונפש וממון ססובלים בגלות המר הארוך הזה, ועיקר הוא צרות הנפש בפרט כמו שיועד כל אחד בנפשו נגעי לבבו ומכאוביו" (עלים לתרופה, שח). 'שכחה' פירושה כסילות והיסח הדעת מהתכלית האמיתית, והשתקעות בכל הבלי העולם הזה חלילה, ובחודש הבא עלינו לטובה צריכים אנו לעסוק בהמשכת הזכרון; להתעורר ולהתכונן לקראת יום המלכה הגדול הבעל"ט, ולזכור כי אנו בני מלכים. ועלינו נפל חובת היום להתרומם מאשפתות, ולהושיב עצמנו עם נדיבים הלא המה צדיקי האמת, ללכת בדרכיהם ולהידבק בעצותיהם הקדושות.

הבא להיטהר מסייעין בידו, עלינו רק לעשות את הפסיעה הראשונה, לפתוח פתח כחודו של מחט, והש"ת הרוצה בתשובה נותן יד לפושעים לסייעם לתשובה על אף שאין זה בכוחם, וכלשון רבינו יונה בתחילת ספרו שערי תשובה: "והתבאר בתורה, כי יעזור ה' לשיבים כאשר אין יד טבעם משגת, ויחדש בקרבם רוח טהורה להשיג מעלת אהבתו".

הבה נא נקבל על עצמנו מחדש להקפיד ביותר בתשעים יום אלו לקיים את עצת התפילה וההתבודדות בכל יום חוק ולא יעבור, להביע רצונות וכיסופים להיטיב דרכנו לעתיד, ולהביע חרטה על העבר. כי "עיקר התשובה על ידי הדיבור, כמו שכתוב קחו עמכם דברים ושובו אל ה', ואמרו חז"ל 'איני מבקש מכם אלא דברים'. ובוודאי היא עצה גדולה וקלה שהכל יכולין לקיימה, כי יכולין לזכות לתשובה ולחיי עולם הבא על ידי הדיבור לבד!" (ליקוטי הלכות, ק"ש ה').

העורכים

וַיֵּאֱמִינוּ בַּה' וּבַמַּשֶּׁה עֲבָדוּ

כפירות וקושיות חדשות בלב כדי לבלבל האמונה הקדושה, כי בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו כמו שאמרו חז"ל, ועיקר היצר הרע הוא בחינת כפירות שמשם עיקר כוחו של היצר הרע" (שם, ברכת הרי"ח ד, לב).

מי שרוצה אם כן להינצל מעצלות ועצבות שנובעת מחוסר אמונה, חייב לדאוג בכל יום להתחדשות האמונה; לְדַבֵּר בכח ובפה מלא את דיבורי האמונה שבתפילה ובשאר מקומות, ולהטות אזנו אליהם בהתחדשות. וכשתגדל האמונה, יסורו העצבות והעצלות עיקרי נשיכת הנחש.

כך באמונה בכלל, וכך גם באמונת חכמים בפרט. רבינו הקדוש (בלקו"מ סי' קנ"ה הנ"ל) מצייץ את העצבות והעצלות כעיקר הגורם שלא לבוא לצדיק ולקבל ממנו עצת חיים, ושגם זה נובע מחסרון אמונה. ועלינו לתת את הדעת, שיש לדאוג בכל יום להשקות ולגדל ולחדש את 'אמונת החכמים' שבנו. לפעמים מבלי להרגיש מטיל הנחש את ארסו ומחליש את האמונה במעט, הוא גורם שהיא לא תאיר ותחיה, וכך מוצא האדם את עצמו כאשר עצות הצדיק רפיוות בידו; הוא נופל לעצבות ועצלות וכבדות, כאשר באמת היתה כאן נשיכה עמוקה. הנחש תקף אותו במקום הכי חמור. כאשר אמונת חכמים נחשכת, זהו הפתח לעצבות ועצלות בקיום דבריו, ומכאן הדרך פתוחה לכל חולשה רוחנית חלילה.

בפרשתנו אנו לומדים על מחלוקתו של קורח נגד משה רבינו. מחלוקת זו הינה שורש לפגמי אמונת חכמים שבכל הדורות, "שזה בחינת כלל המחלוקת שעל הצדיק האמת שבכל דור, כי בכל מחלוקת יש בו ניצוצי מחלוקת קורח דתן ואבירם כמובא" (ליקוטי הלכות, ראש חודש ו, לה). ובכלל מחלוקת ופגם אמונת חכמים זו, היא: החשכת האמונה. גם מי שכבר מצייץ לצדיק, יתכן שמוחו יאחז חלק מהצדיק ובלבו יהיו קושיות ותמיהות בלתי מורגשות על אמיתות עצותיו הקדושים, וזוהי המניעה והכבדות והעצבות והעצלות הגדולה ביותר מכל שאר הקשיים. שכן, "אפילו כשמשבר המניעות שיש לו לנסוע להצדיק האמת ובא לשם, עם כל זה, כשמוחו חלוק וקשה לו קושיות על הצדיק ויש לו עקמומיות בלבו על הצדיק, זאת המניעה מונעת אותו יותר מכל המניעות" (ליקוטי מוהר"ן ח"ב, מו).

אם ברצוננו לבטל את העצבות ואת העצלות שמונעים אותנו מדרך חיים, עלינו לעורר את התחדשות האמונה בכלל ובאמונת חכמים בפרט, לדבר בזה ולשמוח בזה ביותר, "כי אמונה בחינת שמחה" (ליקוטי הלכות, הודאה ו, עג). כשם שהעצבות נובעת מחוסר אמונה, כך לעומת זה השמחה בה' ובצדיקו בהתעוררות מחודשת ובהודיה מקרב לב בפה מלא בכל יום בהתחדשות, היא שגורמת לאמונה בהירה, שגורמת זריזות וחיות בקיום כל העצות מחדש.

'מדוע זה כל כך קשה עלי בזמן האחרון?! - הוא תמה על עצמו. תמיד היה רגיל לשפוך שיחו לפני קונו שעה שלימה, הן זוהי עצת העצות לכל חֲלָאֵי הנפש ומכאוביה, מה אם כן גורם לו את הכבידות הזאת שלא יוכל להתיישב לדבר לבוראו, הרי יש לו זמן לשוחח המון עם חבריו על דא ועל הא, הוא הרי גם רוצה להשתנות לטובה, מה אם כן מונע בעדו מלקיים זאת!?

ערום הוא הנחש הקדמוני, כל מעשיו בסתר ובהיחבא, וכך הוא פוגע במקומות בלתי מורגשים שגורמים תוצאות מרות ח"ו, מבלי שיתנו את הדעת היכן בדיוק הוא פגע.

רבינו הקדוש גילה לנו את אחד ממסתרי דרכו של נחש זה: "צריך לזיחר מאד מעצבות ועצלות, כי עיקר נשיכת הנחש הוא עצבות ועצלות" (ליקוטי מוהר"ן, קפט). שני אלה הם יסוד ועיקר הרעל הממית של הנחש הקדמוני, אויבו המר של האדם. העצבות היא שורש השורשים לכל העוונות והטומאות, וכפי שרבי נתן מרחיב רבות ואף זועק על כך בתפילותיו: "עצבות ומרה שחורה, המה היו בעוכרנו, והמה הם רוב עיקר המניעות והביטולים מעבודתך באמת, ועל ידם באו לנו כל הפגמים וכל המכשולים וכל החטאים שחטאנו ושעונו ושפשענו" (ליקו"ת ח"א, כג).

רבינו הקדוש מוסיף ומגלה את שורשה של העצבות והעצלות, וכה הם דבריו הקדושים: "עצבות הוא מדה רעה מאד, ומה שהאדם אינו נוסע להצדיק, הוא מחמת עצבות וכבדות. וכן מה שאינו מתפלל כראוי, הוא מחמת עצבות ועצלות, היינו מחמת חסרון אמונה. כי בודאי אם היה לו אמונה שלימה לא היה לו שום עצבות ועצלות וכבדות, כי עיקר העצבות והעצלות, הוא מחמת חסרון אמונה" (ליקוטי מוהר"ן, קנה).

הנשיכה היא אמנם במידת העצבות והעצלות, אבל עומקה של נשיכה זו היא בהחשכת האמונה, בתורה בכלל ובאמונת חכמים בפרט, וכאשר האמונה נחשכת ונקטנת אזי צומחת לה העצבות והעצלות.

האמונה היא כח רוחני שצריך לחדשו ולהגדילו ולחזקו בכל יום מחדש. לא די ברושם האמונה שנטוע בנו מילדות, אלא חובתנו לרומם ולחדש ולהעביר את ידיעת האמונה בכל יום ממש, וכדברי רבי נתן: "כלל ויסוד כל התורה כולה תלוי באמונה, שאנו צריכין לקבל עלינו אמונתו הקדושה בכל יום ויום. ועיקר המצוה בכל יום הוא להכין עצמו ולהשתדל בכל כוחו וכוונתו שיקבל על עצמו האמונה הקדושה מחדש, בבחינת חדשים לבקרים רבה אמונתך" (ליקוטי הלכות, קריאת שמע ה, ב).

מי שלא דואג לחדש את האמונה ולהחיותה, הרי נעשה אצלו ההיפך חלילה, וכפי שהוא כותב: "האמונה הקדושה מתחדשת ומתחזקת בכל יום, אבל את זה לעומת זה מתגברת הסטרא אחרא והקליפות להסתיר ולהעלים האמונה הקדושה ולהכניס

פניני אור

אמרות שהורו מרביה"ק ותלמידיו

אנ"ש מְטַרְהוּוּיץ הָיוּ מְפָרְשִׁים כָּל כֶּךָ צְדָקָה, עַד שֶׁאֶמְרוּ עֲלֵיהֶם שְׂאִין מְחַלְקִים 'מַעֲשֵׂר' מִמָּמוֹנָם, אֲלָא מְשֻׁאֲרִים 'מַעֲשֵׂר' לְעַצְמָם וּמְחַלְקִים שְׂאָר מָמוֹנָם לְצְדָקָה.

(שיח שרפי קודש)

לתגובות והערות 3323796@gmail.com
ניתן לקבל את הגיליון באימייל מידי שבוע

הדל"ג 7:11 - ניץ ההמה 5:29 - סיוק"ש 8:10
צאת השבת 8:29 - צאה"ש לר"ת 9:04

להמתיק מרירות העולם!

ברית מלח עולם הוא

כשם שתבשיל ללא מלח, אין בו טעם. כך העולם, זקוק למלח, ובלעדיו הוא תפל ומר. וליתר דיוק: העולם הזה מר כל כך, עד שללא מלח רוחני, לא ניתן לסבול את מרירותו... וכביטוי של הזוהר הקדוש: "אלמלא מלח לא יכיל עלמא למסבל מרירותא" = "אלמלא המלח, לא היה העולם יכול לסבול את המרירות" (זוהר ויחי רמא ע"ב).

מהו "מלח העולם"? מהו הדבר שיש בכוחו להמתיק את מרירות העולם הזה, ולהפוך את החיים למתוקים ומלאי טעם?

בפרשת השבוע אנו מוצאים את התשובה: **"ברית מלח עולם הוא"**. כשהפירוש הפנימי של הפסוק הוא: ה"ברית", היא **"מלח העולם"**, היא זו שממתיקה את המרירות הנוראית של העולם הזה!

"כי דע, שהעולם הזה מלא מרירות בלי שיעור בחינת 'מרירותא דעלמא', שאי אפשר לסבול ולהתקיים מגודל המרירות, כמו שכתוב בזוהר הקדוש 'אלמלא מלחא לא הוי עלמא יכול למסבל מרירותא'. ואלמלא כח הצדיקים הגדולים שהם שומרי הברית באמת, שהם נקראים 'ברית מלח עולם', לא היה העולם יכול להתקיים כלל מעוצם המרירות. על כן, כל אחד לפי מה שזוכה להתקרב לצדיקי אמת, כן ממתיק מעצמו המרירות.

"אבל מי שרוחק מצדיקים, ובעצמו הוא רחוק מתיקון הברית כאשר יודע בנפשו, מכל שכן וכל שכן כשחס ושלום הוא חולק ומתנגד גם כן על הצדיק ואנשיו - מתגבר עליו ביותר ויותר 'מרירותא דעלמא' שהוא טרדות ודאגות הממון, עד שמכלה ימי חייו, רחמנא ליצלן" (ליקוטי עצות, ממנו ופרנסה, טו).

הצדיק ממתיק את המרירות!

ברית מלח עולם הוא

ה'איכאל תפל מבלי מלח' (איוב ו, ה) - תמה איוב בפני חבריו - 'וכי יכולים לאכול את העולם הזה, כשהוא תפל מבלי מלח?'. וכי יש אפשרות ליהנות מהעולם הזה, כשאין לו לאדם את ה'ברית מלח עולם'?

אכן כך; העולם הזה - ללא קדושת הברית, וללא קשר לצדיק האמת - מר ותפל, עד שאי אפשר לאכלו...

כי "אפילו העשירים הגדולים, ואפילו השרים, אין להם שום 'עולם הזה' כלל, כי כל ימיהם כעס ומכאובות, וכולם מלאים טרדות ודאגות ועצבות ויגון ואנחה תמיד" (ליקוטי מוה"ר יח"ב, קיט).

הדבר היחיד שממתיק את המרירות, הוא: הקשר לצדיק האמת, צדיק יסוד עולם! הוא זה שבתורתו, מעשיותיו, שיחותיו, עצותיו והדרכותיו - ממתק לנו את המרירות, ונותן לנו את הכח לעבור את העולם הזה בשלום.

כך שמי שרוצה לטעום את מתיקות החיים, ייטיב לעשות, אם יהיה 'דולה ומשקה מתורת רבנו ז"ל ותלמידו הקדוש בכל יום כמה שעות בהתמדה גדולה כי הם חיינו ממש. ותאמין לי ידידי בני, שאין אני יודע איך יכולין לחיות בלא הם, אפילו יום אחד, בהצרות והמרירות אשר עוברין עלינו בזה העולם המר והנמהר אשר כמעט אין ירגע בלא פגע חס ושלום" (נתיבי צדיק, מכתב טו).

שאלה:

זכורני שכתבתם פעם במדור זה על אודות חשיבות התפילה בבית הכנסת הנקרא על שם הצדיק, ואף הבאתם את מכתבו הנוקב של רלו"צ בנדר זצ"ל מה שכותב על אודות כך. ומה שרציתי לשאול, מהו אכן הענין הפנימי שיש בזה? אשמח אם תוכלו לבאר זאת.

תשובה:

ענין זה מבואר בכמה מקומות בליקוטי הלכות, והמדור צר מלהכילם כולם, אך ננסה בס"ד לכתוב בקצרה כמה מעיקרי הדברים.

קודם כל, הבה נבין מהי המטרה האמיתית של בית הכנסת. ובכן:

מוסדות רבים יש, בתי כנסיות למכביר, בתי מדרשות ושיבות לרוב. אך, בל נשכח שכל אלו, מטרתם אחת ויחידה: לגלות כבוד ה' בעולם; שיהיה מקום בו עוסקים להתפלל אל ה', ולדרוש ולחפש בתורתו איך זוכים לעבדו בלבב שלם!

שיהיה מקום בו מתוועדים ומתחברים יחד, יהודים קדושים ותמימים, להמליך עליהם את ה', ולחפש עצות איך לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם!

ולא לחינם נקרא שמו "בית המדרש", כי שם הוא המקום שדורשים את ה' ועוזו. שם מחפשים דורשים, איך זוכים להאמין בה' ולדבקה בו.

"ועל כן נקרא 'בית המדרש', בחינת 'דרשו ה' ועוזו', כי צריכין לבקש ולדרוש ה' מאד, דהיינו לחפש ולבקש את האמונה הקדושה ... והעיקר, על ידי שמחפשין ודורשין ומבקשין באמת למצוא את הצדיקי אמת שיש להם בחינת רוח הקודש רוח נבואה שעל ידם עיקר המשכת התורה בכל דור, שעל ידי זה עיקר בירור אמונת חידוש העולם, שהוא העיקר. ועל כן נקרא 'בית המדרש', לשון דורש ומבקש" (ליקוטי הלכות, בית הכנסת ו, ה).

זוהי א"כ המטרה של בניית בית הכנסת ובית המדרש; לא כדי להגדיל את שם המוסדות, ולא כדי לפאר את השכונה בבית כנסת מפואר, אלא כדי לייחד מקום בו ידרשו ויחפשו את ה'!

"נמצא, שעיקר בנין הבית הכנסת והבית המדרש הוא בשביל ריבוי כבודו יתברך על ידי ריבוי הנפשות, על כן צריכין ליוהר מאד מאד בבית כנסת ובית מדרש לבטל כבוד עצמו לגמרי, רק להרבות כבוד המקום. וכל העוסקים בבנין הבית הכנסת ובית המדרש ובקימום להספיק הצטרכות הבית הכנסת והבית המדרש, וכן כל הכנסת לבית הכנסת ולבית המדרש, שהם עיקר קדושת הבית הכנסת ובית המדרש, שכולם לא יהיה כוונתם חס ושלום, בשביל כבוד עצמן, רק בשביל כבוד המקום ברוך הוא" (שם, ט).

וכמוכן, ש"בית הכנסת" שכזה, הנבנה למען כבודו יתברך,

בית הכנסת על שם הצדיק

מתנהג בהתאם למטרתו; מתלהבים שם בתפילה, מוחאים כפיים בהתלהבות, צועקים ומתחננים, מתוועדים באהבה ומדברים בעבודת ה'...

"בית הכנסת" שכזה, אינו מקום של רדיפת כבוד "שכל אחד רוצה שהוא יהיה מראשי הקרואים לספר תורה, ויעלה לששי וכו' וכו', כמצוי הרבה כל זה בעוונותינו הרבים" (שם).

"בית הכנסת" שכזה, אינו מקום שמצרים את רגלי המתפללים בהתלהבות ובקולות, רחמנא ליצלן, וכאשר מתאר מוהרנ"ת בלשונו הנלבב, את החורבן הנורא, של בתי הכנסיות שאין מטרתם להגדיל כבוד ה', וזה לשונו: "מכל שכן וכל שכן כשחולקים על יראי ה' האמיתיים, הנמצאים בכל בית המדרש החותרים ומתייגעים להתפלל בכוונה עד שמוכרחים להגביה קולם לעורר הכוונה. ושאר העם, לא די שאינם מייגעים עצמם בזה להתפלל בכוונה, והם טרודים במחשבתם בשעת התפילה בכל מיני שטויות ובלבולים שלהם במשא ומתן וכו', כאשר הם יודעים בנפשם. אף גם, הם חורקים שינם וגוערים על המתייגעים להתפלל בכוונה, ומבלבלים אותם מן הכוונה. והם, עוסקים בדברים בטלים ושיחות חולין בשעת התפילה ובשעת קריאת התורה וכו' ומבלבלים התפילה, ועוד הם מחציפים פניהם ואומרים, שאלו היראים המגביהים קולם בתפילה, הם מבלבלים אותם מבלבול מחשבות רעות שלהם, וכל אלו וכיוצא בהם הם בכלל מחריבי הבית הכנסת ובית המדרש!" (שם).

ואכן, משום כך, כמה יש לו לאדם להיזהר להתפלל בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, אשר כל מטרתם בנייתם וכל מטרת הבאים בתוכם, הוא לדרוש את ה', ולהגדיל כבודו ית'.

ולא לחינם נזהרו תמיד אנ"ש להתפלל בבית הכנסת של אנשי הנחל נובע מקור חכמה, אשר כל באי שעריו אין להם שום רצון להתכבד ולהתגדל רק לדרוש את ה' ועוזו.

ועל אלו הבתי כנסיות נאמר "מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל וגו' כנחלים נטיו כגנות עלי נהר", כי הם נטועים על שפת הנחל נובע מקור חכמה. וכדברי מוהרנ"ת, זה לשונו: "זה בחינת 'מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל', שנאמר על המשכן ובית המקדש ובית כנסת ובית מדרש של ישראל, שהם בחינת מקדש מעט, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. וזהו 'נחלים נטיו כגנות עלי נהר כאהלים נטע ה' כארזים עלי מים'. 'נחלים נטיו', זה בחינת 'נחל נובע מקור חכמה' ... מרמז על כח התפילה של הבעל כח שנמשך מבחינת 'נחל נובע מקור חכמה', שחכמתו הוא כנהר שאינו פוסק וכמעייין המתגבר, כי הוא נובע תמיד מקור החכמה, ומתגבר בכל פעם בעוצם כוחו נגד הסטרא אחרא עד שממשיך כל התיקונים" (שם, כב. עיי"ש באריכות שבאר סוד הדבר).

ואכן, בית מדרש שכזה, השתול על פלגי הנחל נובע מקור חכמה -

המשך בעמוד ד'

פנינים מאירים וחידושים מזהירים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים ז"ע מתוך רשימותיו של הגר"ם שכתער שליט"א אשר ציין ורשם לפניו לזכרון.

לקט ספרי"ם

פרשת קרח

משה רבינו לא חפץ כבודו וזוהו אפילו כלב אלא קיים את רצונו ה' בזאת תדעו כי ה' שלחני לעשות כל המעשים האלה כי לא מלבי (במדבר טז, כח), שאמר משה רבינו ע"ה אל קרח ועדתו, שלא תחשדני אף בזה שעל כל פנים היה זאת בלבי לחשוב מחשבות לחפוץ בזה שיהיה אהרן אחי כהן גדול ואני מלך, ומלך עולמים ברוך הוא וברוך שמו שראה והבין במחשבותי שרצוני בכך עשה לי הכבוד הזה למלאות רצוני, והיה נעשה על ידי אתערותא דילי, גם זה אל תעלה על לבך. וזה כי לא מלבי שלא היה זה אפילו בלבבי, ורק עשיתי זאת בעל כרחי שלא ברצוני, כמו בכל השליחות ששלחני ה' שעשיתי שליחותו באהבה מפני פקודת המלך.

על ידי שאדם משפיל עצמו הוא מתרומם וקם, ויקם משה וילך וגו' (במדבר טז, כה). צריך לדעת טעם אומרו ויקם, ואם להודיע שהיה יושב מה יצא לנו מהודעה זו. אכן ירצה על דרך אומרו (משלי טז, יח) לפני שבר גאון, ולפני כבוד ענוה, ואמרו ז"ל (שמות רבה מה, ה) השפילתי הגבהתי, והוא אמרו הכתוב ויקם משה קימה היתה לו, במה שהלך לדתן ולאבירם האנשים הרשעים אשר חרפוהו ולא רצו לבוא אצלו, והשפיל עצמו הוא והלך אצלם, עליהם נאמר לפני שבר גאון, ועל משה ולפני כבוד ענוה. (ספר אור החיים פרשת קרח)

תורת המדות עמוד רנא

סדורו יש שבת שורש א ענף ב עלה ד



הידוק התפילין של ראש

של ראש צריך הידוק על הראש. וכן מסתבר, שהרי הרצועות והקשר הם חלק ממצות תפילין של ראש. וכן פסק המשנה ברורה (סו. טו). אמנם בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' סג) רצה לחדש שאם אחד הפסיק בדיבור בין תפלה של יד לשל ראש, אם הפסיק לאחר שהגיע התפילין כנגד אויר הראש אפילו עדיין לא נגע הקציצה בבשר אינו צריך לחזור ולברך, דאמרין קלוטה כמי שהונחה דמי. ע"כ. ומבואר מדבריו שאין הידוק מעכב בשל ראש. וכן מובא בתוספות שם בשם רבינו שמשון משאנץ דדוקא בשל יד שנאמר בו 'וקשרתם' צריך קשירה, אבל בשל ראש אין צריך הידוק וקשירה. ובספר להורות נתן (ח"ט סי' א) רצה לומר שכך הוא גם דעת הרמב"ם (פ"א ה"א). אבל בבית הלכה (סי' כה ס"ט) דחה שיטה זו מהלכה.

מעניין שבסדר הדורות (אלף החמישי ד"א תתק"ל) מסופר על יוכוח גדול שהיה בין משה רבינו לרבינו תם ובעלי התוספות בסגנון הפוך; משה רבינו התגלה להם ואמר שמצות קשירה הוא רק בשל ראש, שנאמר 'וקשרתם לאות' ורק של ראש נקרא 'אות'. ואמר לו: "הקשירה ורק של יד לא צויתני לעולם ולא למדתי, וחכמים תיקנו אותה מסברתם להשלים שם שד", ואני לא ראיתי הקדוש ברוך הוא כי אם מאחוריו וראיתי ש"ן דולית שבראשו של הקדוש ברוך הוא, והי"ד שבזרוע לא ראיתי". ורבינו תם טען כנגדו שהצדק עמו, ועיקר הקשירה הוא רק בשל יד ולא בשל ראש, ועיניו שם פלפול נפלא.

התפילין של ראש צריך להיות מונח מעל מקום צמיחת השערות כנגד בין העיניים, והקשר של התפילין צריך להיות מונח למעלה בעורף, באופן שעיקר הקשר יהיה למעלה מהגומא ורגל הקשר יהיה למטה בגומא. וכדי לקיים המצוה כהלכתה צריכים להזהר מאוד שהרצועות יתאימו עם מידת היקף הראש, ומצוי מאוד שבמשך הזמן נמתחת הרצועה ומתרחבת יותר ממידת היקף הראש, וזה גורם שהבית או הקשר לא יהיו על מקומם, ולכן תיכף כשרואים שהרצועה מתרחבת יש לתקן ולהקטין את הקשר כדי שיעמדו על מקומם (מש"ב סי' כז ס"ק לה).

גם אורך השערות משפיעים מאוד על זה, ומצוי שלאחר שמסתפרים וגוזזים את השערות יורד הבית לכיון הפנים והקשר יורד לכיוון העורף. ומי שאינו יכול להקטין את הקשר ורואה שאם יתקן את התפילין בחוזק יצא הבית או הקשר חוץ למקומו, אינו מועיל במה שמניח את התפילין עם הרצועות ללא הידוק, שתפילין שאינם מהודקים אין יוצאים בו המצוה והרי הם כמונחים בכיסם.

וכך כתבו התוספות במנחות (לה: ד"ה משעת) בשם רבינו תם שתפילין של ראש צריכים להיות מהודקים ומצומצמים על הראש, ועל ידי שמדקים על הראש מקיימים מצות וקשרתם וגו' והיו לטוטפות בין עיניו. ואף שלא נאמר בפירוש בתורה 'קשירה' על של ראש, הרי זה דבר הנלמד מעניינו מתפילין של יד, שכשם שתפילין של יד צריך קשירה והידוק על היד, כך תפילין

שהיה צריך הידוק על הראש. וכן מסתבר, שהרי הרצועות והקשר הם חלק ממצות תפילין של ראש. וכן פסק המשנה ברורה (סו. טו). אמנם בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' סג) רצה לחדש שאם אחד הפסיק בדיבור בין תפלה של יד לשל ראש, אם הפסיק לאחר שהגיע התפילין כנגד אויר הראש אפילו עדיין לא נגע הקציצה בבשר אינו צריך לחזור ולברך, דאמרין קלוטה כמי שהונחה דמי. ע"כ. ומבואר מדבריו שאין הידוק מעכב בשל ראש. וכן מובא בתוספות שם בשם רבינו שמשון משאנץ דדוקא בשל יד שנאמר בו 'וקשרתם' צריך קשירה, אבל בשל ראש אין צריך הידוק וקשירה. ובספר להורות נתן (ח"ט סי' א) רצה לומר שכך הוא גם דעת הרמב"ם (פ"א ה"א). אבל בבית הלכה (סי' כה ס"ט) דחה שיטה זו מהלכה.

כדי שיתקיים והיו לטוטפות בין עיניו, והרבה מהאחרונים כתבו דאם שניה בזה לא קיים מצות תפילין וצריך ליהזר בזה. ע"כ. וכן מפורש בסידור הרב בעל התניא שכתב: "זהו שיהא באמצע רוחב הראש ממש, שהרי אמרו 'קדש והיה כי יביאך מימין ושמע והיה אם שמוע משמאל', ובתפילין דרש"י שהפרשיות כסדרן אין בין ימין לשמאל אלא משהו, דהיינו החריץ שבין והיה כי יביאך לשמע, על כן צריך ליהזר בזה מאד". ע"כ.

גם בספר דברי יחזקאל (עמו' שיג) מובא שבנו של הרה"ק מצאנו הלא הוא הרה"ק משינאווא ז"ל ע"ה הקפיד מאד שהתפילין של ראש יהיו מכוונים בדיוק באמצע הראש, וזאת בניגוד לדעת אביו מרן הדברי חיים. ובספר ילקוט אוהב ישראל מובא כי הרה"ק מאפטא ז"ל ע"ה הקפיד גם כן שהתפילין של ראש יהיו מונחים באמצע הראש, ולצורך כך היה לו מראות מיוחדות בחדרו המיוחד שלידי בית מדרשו שבהם היה מתבונן, וכן היה נוהג רבי שמואל סאלאנט ז"ל להסתכל בראי שיהא התפילין באמצע הראש, וכן נהגו עוד גדולים (אודות שמואל עמוד טו).

אין להסתכל במראה בשו"ת דברי יואל (שם אות י"א) יצא חוצץ נגד אלו שמסתכלים במראה לצורך התפילין, וכתב שאמנם גם לדעת הרה"ק מצאנו יש להתאמץ לתחילה שיהיו מונחים כנגד בין העיניים, אבל יש לעשות כן רק על ידי השערה ומשמוש היד ואין להסתכל בשביל זה במראה, וגם על ידי הסתכלות במראה אי אפשר לצמצם כל כך שיהיה החריץ ממש באמצע הראש, וכתב: לא ראינו לא שמענו כזאת מעולם. וכן בארחות רבינו (עמו' לו) מובא שהחזון איש זצ"ל והסטיפלער וכל רבותינו לא הסתכלו במראה בשעת הנחת תפילין של ראש, שאין מהדרים מצוה בדבר מכווער שיש בו חשש לאו של 'לא תלבש', וכן כתב באות חיים ושלוש (ס"ק יב) שהוא חומרא דאתי לידי קולא.

טעם המחמירים
ומצינו ג' טעמים להחמיר בזה; הבית יוסף (שם) כתב שצריכים לעשות כן כדי לקיים

מקום הנחת תפילין של ראש

ממש, ואילו בשו"ת צור יעקב (ס"ק קסג) נוטה להקל וכותב: "ולדעתי אין להחמיר בזה" (תפלה למשה פ"ה הע"ב) [אמנם מי שיש לו קרחת או מי שיש לו שערות על המצח מבואר בפוסקים שהולכים לפי רוב אנשים].

בשו"ת חשב האפוד (ח"ג סי' לו) נשאל בילד שנולד עם ראש עקום והמוח שלו נמצא בצד הראש ולא באמצע מול העיניים, האם צריך להניח תפילין על מקום המוח שלו שהיא בצד הראש, או במקום שיער הראש שכנגד העיניים. והכריע שכיון שאינו מוזכר בתורה כלל הסימן של 'מוח של תינוק רופס', רק 'לטוטפות בין עיניו' אם כן זהו עיקר המצוה, וצריך להניח במקום שיער שכנגד העיניים.

אם צריך בין העיניים ממש

הנה נפסק בשולחן ערוך (סעיף י') שצריכים לכיון שתהא הקציצה באמצע הראש כנגד בין העיניים. ויש מחלוקת קדומה בין האחרונים האם צריכים להקפיד שיהיו התפילין באמצע הראש ממש מול העיניים, או שכונות השולחן ערוך שצריכים להניח התפילין בתוך השטח שמוחו של תינוק רופס שהוא כנגד העיניים, וכל שהתפילין מונח בתוך שטח זה כשר אפילו אם אינו עומד ממש באמצע.

פסק הרה"ק מצאנו

הרה"ק מצאנו ז"ל ע"ה בספרו דברי חיים (שו"ת סי' ח"ב סי' י) כותב: "לראות במראה שהתפילין יהיה באמצע הוא דברי בורות, כי אפילו אם אינם מכוונים ממש כשר, דידוע דיש מקום בראש להניח שני תפילין ואפילו ברוחב", עכ"ל. לפי דבריו אין צורך רק שהתפילין יהיו מונחים בתוך השטח שכשר לתפילין, ומי שמניח רק בית אחד והיא נוטה לצד, הרי זה עדיין בתוך שטח הראוי, שהרי יש מקום ברוחב הראש להניח שני תפילין.

מכנגד, תמהו הרבה אחרונים על הדברי חיים שכונות הגמרא 'מקום יש בראש להניח שתיים' הוא, שאפשר להניח שני זוגות תפילין זה על זה בגובה, אבל לא שאפשר להניח שני זוגות ברוחב סמוך זה אצל זה (כמפורש בראש"י סי' יט, סה"ט סי' ריג, כלבו סי' כא, תוס' מנחות לו. ד"ה מקום, או"ז סי' תקעג).

ובשו"ת דברי יואל (ח"א סי' ד) הקשה הגר"י שיינבערגער ז"ל קושיא זו בשם הרבנים היושבים על מדין בעיה"ק ירושלים ת"ו, שהפליאו הרבנים מאוד על פסקו של מרן הדברי חיים. אמנם הרה"ק מסאטמר ז"ל ע"ה האריך שמוכרח להיות שיש מקום גם ברוחב הראש לשני תפילין, שהרי כתבו הפוסקים שאין שיעור לאורך ורוחב התפילין ומותר לעשות תפילין גדולים מאוד שממלא את כל שיעור הגובה, וכיון שתפילין צריכים להיות מרובעות על כרחן שבאותו שיעור שממלא את הגובה ימלא גם את הרוחב (עי' לו סמ"א).

שיטת המחמירים

הרבה גדולים ואף מגדולי החסידות החמירו בזה מאוד; וכך מראים פשוט דברי המשנה ברורה שכתב (ס"ק לו) "לא יטה אותם לצד אחד

השבוע למדנו בהלכות תפילין (סימן כז סעיף ט): "מקום הנחת תפלה של ראש מהתחלת עיקרי השער ממצחו עד סוף המקום שמוחו של תינוק רופס".

ב' סימנים למקום התפילין

מקור הדברים הוא בגמרא מנחות (ד) שיש שני סימנים היכן הוא המקום הראוי להניח תפילין של ראש; סימן אחד - במקום שמוחו של תינוק רופס. סימן שני - במקום שיער הראש, ויש רמז לזה בגמרא נדה (גב) שאמר הקב"ה לאיוב: "הרבה נימין בראתי בראשו של אדם, ולכל נימא ונימא בראתי לו גומא בפני עצמה שלא יהיו שתיים יונקות מגומא אחת, שאלמלא שתיים יונקות מגומא אחת מכחיש מאור עיניו של אדם". הרי שכח השערות יונקות מן העיניים.

כל הבית צריך להיות במקום הנכון

כתב המשנה ברורה (ס"ק לג) שכל הבית עם התיתורא צריך להיות במקום הראוי להנחת תפילין, ורבים נכשלים בזה וטועים לומר שמספיק אם קצה הבית מונח על מקום השיער ושאר הבית יורד על המצח ועוברים על איסור דאורייתא, וכל בעל נפש יזהיר לחבריו וילמדם שלא יכשלו בזה, כדי שלא יהיו ח"ו בכלל פושעי ישראל בגופן, וזהו קרקפתא דלא מנח תפילין, וגם הברכה הוי לבטלה.

ובספר זיו משנה על הרמב"ם (פ"ד ה"א) חולק על פוסק המשנה ברורה וכותב, שרק מי שמוריד את התפילין בכונה תחילה על המצח כדי שיהיה 'בין עיניו' ממש הרי זה מדרך הקראים. אבל מי שנשמת לו הבית מאליו מקצתו שלא במתכוין יוצא ידי חובת המצוה בדיעבד, כיון דרובו מונח במקום תפילין. אבל למעשה רוב האחרונים הסכימו לפסק המשנה ברורה שאין יוצאים חובת המצוה עד שיהיה כל הבית במקום הנכון, ואין אומרים בזה הכלל של רובו ככולו (מובא באחרונים חילופי מכתבים מגדולי וילנא בנדון זה).

איזה סימן עיקר

כאמור, יש שני סימנים למקום הנחת תפילין של ראש, ויש להסתפק איזה סימן עיקר; הסימן של צמיחת שערות, או הסימן של מוח של תינוק רופס.

הנפקא מינה בזה היא, למי שהשערות שלו גדלים בשיפוע ויורדים כמין זוית באמצע, האם אדם כזה צריך להקפיד שיהיה כל הבית על השערות, וכדי שכל הריבוע של הבית יהיה בתוך שטח השערות יש לו להגביה את הבית קצת יותר גבוה. או שבאמת עיקר הסימן שקובע הוא המקום שמוחו של תינוק רופס, וכיון שכבר התחיל לצמוח שערות באמצע הראש והוא מקום של תינוק רופס מותר להניח שם אף שאין שם שערות בפועל.

למעשה מצינו דעות בפוסקים בזה: הגאון מהר"ם אריק והגאון מקוזילגוב החמירו שצריך שיהיה על מקום צמיחת השערות

רבי אברהם בערניו (י)

"גמרתו ואגמור"

אף שהיה מעמודי התווך של מוהרנ"ת, ותמך בו בכל עסקיו, עב"ז לא נשא לו מוהרנ"ת פנים, וכמה פעמים הוכיחו בתוכחת מגולה מאהבה מסותרת, הן שיאחז צדיק דרכו בעבודת ה', והן כשתבע ממנו שיוסיף בנתינת צדקתו, כמו שעניי הקורא יחזה במכתבים אשר שיגר אליו, שכמה פעמים זירזו וחזקו ליתן ביד רחבה, יותר מכפי יכלתו.

ופעם אחת אמר מוהרנ"ת לר' אברהם בערניו בזה"ל: "דעם רבינ'ס זאך וועט זיך אויספירן אן דיר, נאר שענער און בעסער איז אז די וועסט צו לייגן א האנט" (= עניינו של רבינו יימשך גם בלעדיך, אבל מה טוב ויפה אם אתה תעזור לזה).

תמכין דאורייתא

כבר כתבנו לעיל אודות הני תרי ריעין האוהבים ר' אבאלע ושותפו ר' אברהם דוב, אשר שניהם יחד באו לעזרת ה' בניבורים להחזיק את מוהרנ"ת להקים את הקלויז באומאן, וכן להדפיס ספרי רבינו. וכאן נבאר מעט ממה שכתב לו מוהרנ"ת בעניינים אלו.

"השם יתברך מגלגל זכות על ידכם"

ר' אברהם דוב בשביל שנתברך בעשירות עצומה ובברכת ה', נהג לשלוח למוהרנ"ת סכומים גדולים מכספו למען דבר רבינו ז"ל; הקמת הקלויז באומאן ובברסלב, הדפסת ספרי רבינו ז"ל, שמן זית עבור הנג-תמיד שעל הציון הק', והחזקת בית מוהרנ"ת. כמו כן, היה הגבאי-צדקה לאסוף כספים ומעות מכלליות אנ"ש, מתלמידי רבינו ז"ל ומתלמידי מוהרנ"ת, כמסופר בארוכה במכתבי מוהרנ"ת.

ועיין בעלים לתרופה (מכתב ש"ג) שכתב לו מוהרנ"ת: "כדרככם הטוב תמיד לקיים דבריי ... עיקר סמיכתי כפרנסתי הוא על השם יתברך לבד, אך הסיבה שמסבב השם יתברך בגשמיות רובה ככולה השרת את רבינו, בכך שהיה השם יתברך מגלגל זכות על ידכם", עיי"ש

"כפרט שאתה גזע קודש צמח צדיק"

ומוהרנ"ת ז"ל לעומתו, אף שהירבה לחזק את כל אנ"ש, ובפרט תלמידי הקרובים הסרים למשמעתו, אעפ"כ חיבה וחובה יתירה הייתה לו לכתוב מכתבים ולרזז את נכדי רבינו ז"ל, כי יראה בזה עבודה גדולה לשרת את רבינו, בכך שהיה מעורר את נכדיו הק' לעבודת השי"ת ובפרט על דרך הקודש שהורנו רבינו ז"ל.

וכמו שכתב מוהרנ"ת בעלים לתרופה לר' אברהם דוב שככתב לנחמו בעת שנעדרה ממנו בת ל"ע, וז"ל: "כך חובותינו לשמוע צער חברתינו, השם יתברך יושיע שלא יישמע עוד שום צער וצווחה ברחובותינו, ובפרט שאתה גזע קודש, צמח צדיק, אידרנו מורינו ורבינו אור חיינו לנצח, בוודאי חובה עלי לשמוע קול צעקתך, ולהתפלש בעפר לאפוי ברחמי לפני השם יתברך עבור ישועתך וכו', בפרט אתה ברוך ה' שאתה מיוצאי חלציו הקדושים, חלילה לנו מלשכוח חסדיו הנאמנים שעשה עמנו" (סי' תנ"ג, עיי"ש).

"ובפרט אתה שת"ל עזרת לי הרבה בישועת ה' ובפרט על עסקיני"

ואם זירז את כל נכדי רבינו ז"ל, שונה הייתה התקשרותו עם ר' אברהם בערניו, שתפס אצלו כמעט מקום ראשון בכל דבר מדברי רבינו ז"ל, ובכל פרט ופרט טיכס עצה עמו כדת מה לעשות. וניתן לומר שר' אברהם בערניו היה כמעט הבריה התיכון בכל עסקיו של מוהרנ"ת ז"ל בענייני רבינו ז"ל משנת תקצ"ט ואילך. וזאת, הן מפני שהיה אמוד בנכסיו ופיזר מהונו לרומם ולנשא כבוד רבינו ז"ל ודעתו הק' בעולם, והן ובעיקר מפני התמסרותו בטוהר לבו לדבר רבינו ז"ל בכל לב ונפש.

ועיין מה שכתב לו במכתבו (מכתב תנ"ג) וז"ל: "השם יתברך יודע גודל צערי מכל אחד ואחד מאנשי שלומינו, אפילו מהקטנים והעניים וכו', מכל שכן וכל שכן מזרע של רבינו ז"ל, שכולם תקועים בלבי יותר מבניי יוצאי חלציי, כי הם חיינו, ובפרט אתה שתהלה לאל עזרת לי הרבה בישועת ה' ובפרט על עסקיני", עיי"ש.

זמני תשובה ממשמשים ובאים

וְכַאֲשֶׁר מֵת הַיְלָד קָמַתְּ וְתֹאכַל לֶחֶם. וְיֵאמֹר בְּעוֹד הַיְלָד חַי צְמַתִּי וְאֶבְכֶּה כִּי אֶמְרָתִי מִי יוֹדֵעַ וְחַנְיָי הוּא הַיְלָד, וְעַתָּה מֵת לָמָּה זֶה אֲנִי צָם, הַאוֹכֵל לְהַשִּׁיבוֹ עוֹד? (שם). כלומר שאם הדבר כבר נעשה והוא נחלת העבר הרי הוא אבוד ואין על מה להתלונן.

וא"כ לענין התשובה על חטאים שחטא האדם אשר בעטיים החריב מה שהחריב - אילו לא היתה התשובה מצוה מהבורא ית', היה זה בגדר דבר שלא כהוגן. כי כאמור, אין בידו הרשות לדאוג על דבר העבר מן העולם שכבר אינו שלו, ובאותה עת לאבד ולהפסיד את ההווה בו הוא שרוי עכשיו.

אולם מאחר שהקב"ה ציוה עלינו במצוות עשה לחזור אליו בתשובה וביודיו אם חטאנו, ואנו עושים רצונו, ושבים אליו בכל לבנו, ומתחרטים על כל מה שפגמנו נגדו, הרי שבאותה שעה אנו עובדים עבודת ההווה, בכך שאנו מקיימים בזה מצוות עשה מן התורה.



והנה החלק שאפשר להוציא מן העבר - הוא: הלימוד על להבא שלא כדאי לחטוא, כי רע ומר עוזב את ה', ומניסיון העבר יש ללמוד שלא לשוב עוד לכיסלה. וכן להפיק מכל הטעויות והמכשולים שהיו לו עד הנה, לימודים והתחכמויות ודרכי מלחמה איך להתנהג מכאן ולהבא. ואך ורק למען מעלה ויתרון זה מותר לחשוב על העבר.

אך למעשה, תחת זאת - מוציא היצר הרע רק את הצד השלילי מהעבר, את המרה שחורה, היאוש והעצבות של החטאים, ובכך מכשיל את האדם, ונוטל ממנו גם את ההווה וגם את העתיד.

נמצא שעבודתנו היא לתקן את העתיד באמצעות לימודי העבר, ולא לשבור ולהפסיד את ההווה ע"י היאוש מהעבר ופחד מהעתיד.

ויש לומר בדרך צחות, שישנם שני סוגי אנשים שעקב טפשותם נכשלו ונתקלו, האחד נופל לעצבות, ומרה שחורה תוקפתו, ובעבור זה הוא נכשל שוב ושוב. ואילו השני, אמנם מחמת טפשותו הוא נכשל, אבל הוא מנסה בכל כוחו להתחכם וללמוד מכשלונות העבר כדי לכלכל דרכיו לעתיד, ובמשך הזמן עקב הנהגתו זו הופך טיפש זה לבעל נסיון וחכם, המדריך היטב את עצמו, וגם הוא קונה לעצמו נסיון בהדרכת הזולת. נמצא דאדרבה, כשלונות העבר עוד סייעו בידו להתנהגות העתיד, ומעתה אזלה טפשותו, ונחשב כחכם ומורה דרך...

לא פעם "מתגנבת" לה מחשבה במוח, מעשה בעל-דבר: וכי מה שוה רגע אחד לעומת כל ימי החיים של שבעים שמונים שנה, ולמה להתייחס אליו ברצינות, הלא הוא בטל ומבוטל באלפי אלפים ורבי רבבות. אבל האמת, שדווקא מרגעים אלו מתהווה רכוש ואוצר בלום, וכל ההתייחסות באדישות לרגעי ההווה אינם אלא מנצחון הבעל-דבר על האדם.

משל למה הדבר דומה, לאדם שברשותו שק מלא שטרות כסף בני סכום קטן כל אחד, וגנב נטפל אליו, ובכל עת הוא מצליח להוציא בדרך קלה שטר אחד ויחיד, נמצא בסופו של דבר שבידי הגנב ישנן שטרות יותר ממה שנתר בשק. באותו אופן ממש נוהג עמנו הבעל-דבר: מה יקרה - אנו חושבים - אם ניתן לבעל-דבר רק שעה זו, רק רגע זה, עוד יום אחד, עוד שעה אחת בלבד ולא יותר, והדבר קל בעינינו, כי הרי מדובר בשעות ספורות בלבד לעומת כל ימי החיים כולם, אך בסיכומו של דבר יש לו ליצר את כל הימים או רובם ח"ו.

כי זאת לדעת ולשנן לעצמנו שוב ושוב: עיקר גניבותיו של הבעל-דבר הרוצה ברעתנו, הוא את ה"עכשיו", את ההווה. את האדם הוא מעסיק במחשבות על העבר ועל העתיד, ואגב כך הוא גונב רגעים על רגעים, שעות על שעות וימים על ימים, עד שהללו מצטברים לשבועות, חדשים ושנים שחלפו ועברו להבל ולריק רח"ל, כאשר יודע כל אינש בנפשיה...



הקדוש ברוך הוא ציונו במצוות עשה על התשובה (רמב"ם פ"א מהל' תשובה), ואילו לא היתה תשובה בגדר ציווי מהש"ת, הרי שלא רק שעצם ההתעסקות בתשובה לא היה ראוי ונדקלמן, אלא שגם לא היה שייך לשוב, כי הרי בתשובה הוא עוסק עם העבר שכבר אינו בידו, ובה בשעה הוא מפסיד את ההווה אשר הוא מצווה ועומד עליו למלאותו בתורה ומצוות. כי גם ממנהגו של עולם כן הוא, שהבוכה על הכוס שנשברה ועל כספו שאבד הרי הוא שוטה.

וכמו שמצינו אצל דוד המלך ע"ה בעת אשר חלה בנו ונטה למות, כתיב: וַיֵּץ דָּוִד צוֹם וַיָּאָן וַיִּלֶן וַיִּשְׁכַּב אַרְצָה (שמואל ב' פ"ב), ולא שמע בקול עבדיו שביקשוהו לקום מן הארץ. ואילו לאחר שמת הילד נאמר: וַיִּקָּם דָּוִד מֵהָאָרֶץ, וַיִּרְחֹץ וַיִּסָּךְ וַיִּחַלֵּץ שְׁמֵלְתוֹ, וַיָּבֵא בֵית ה' וַיִּשְׁתַּחֲוֶה, וַיָּבֵא אֶל בֵּיתוֹ וַיִּשְׁאֵל וַיִּשְׁיֵמוּ לוֹ לָחֶם וַיֹּאכֵל. וַיֵּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו מַה הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתָ, בְּעַבְדוֹ הַיְלָד חַי צְמַתְּ וְתַבְכֶּה.

משנת ברסלב

המשך מעמוד ב'

דבר גדול הוא עד למאד, וכל באי שערינו וכל המסתופפים בצילו, יזכו בוודאי לאחרית טוב. כי כח הרבים האוחזים את עצמם יחד בצדיק האמת, והולכים בדרכיו, הוא גדול עד למאד.

"שהו מעלת הבית הכנסת ובית המדרש, שמחמת שיש מקום קבוע לתורה ותפילה, על ידי זה סוף כל סוף נטהר מהם. כי אדם יחידי יכולין להפיל חס ושלום, על ידי התבררותם, אבל כשיש בית המדרש קבוע - כל מי שהוא בכלל אנשי הבית המדרש הקדוש, ואינו מפריד עצמו מהם לגמרי חס ושלום, בוודאי יתגבר קדושת הבית המדרש שכלול מעסק התורה של רבים שיש להם כח ביותר להמשיך עליהם הארה משרשי נשמותיהם הנמשכים על ידי הצדיקי אמת שנקרא הבית המדרש על